

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Ковалевська В.Ю., Панченко О.М. (м. Запоріжжя)

Анотація

У роботі розглянуті проблеми організації системи внутрішнього контролю витрат; обґрунтовані концептуальні підходи до вдосконалення внутрішнього контролю.

In article the problems of the organization of internal control costs system are considered; conceptual approaches to improving internal control are proved.

Ключові слова

ВИТРАТИ, КОНТРОЛЬ, СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ, УПРАВЛІННЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ.

Вступ

Система внутрішнього контролю є важливим елементом загальної структури управління підприємством. Вона дозволяє керівництву шляхом здійснення нагляду, перевірок і стеження за його фінансово-господарською діяльністю переконатись, що контроль проходить у відповідності до розробленої стратегії розвитку, прийнятої керівництвом, та до вимог чинного законодавства. Для акціонерів та потенційних інвесторів внутрішній контроль виступає гарантією збереження та ефективного використання інвестованих коштів, а для кредиторів – гарантією повернення коштів.

Основна проблема забезпечення внутрішнього контролю витрат полягає в тому, що на підприємствах не рідко не має чіткого розуміння, як правильно організувати контроль, це створює ряд проблем. Основні причини цього наступні: відсутність працівників відповідної кваліфікації, методик, систем показників оцінки тощо.

Значний внесок у наукове та практичне дослідження проблем внутрішнього контролю зробили вітчизняні вчені та практики, зокрема: М.Т.Білуха, О.С.Бородкін, Ф.Ф.Бутинець, П.І.Гайдуцький, В.А.Дерій, Н.І.Дорош, Л.С.Шатковська, В.П.Завгородній, С.Я.Зубілевич, Є.В.Мних, Л.В.Нападовська, В.С.Рудницький, В.О.Шевчук. В той же час багато питань залишаються недостатньо розкритими, зокрема, питання методології, методики і організації внутрішнього контролю як підсистеми в системі управління підприємством.

Мета статті: розгляд основних проблем організації системи внутрішнього контролю витрат на підприємстві; визначення основних напрямків вдосконалення організації контрольного процесу; встановлення його взаємозв'язок із іншими функціями управління;

визначення місця і ролі контролю в управлінській інформаційній системі.

Обговорення проблеми

Вивчення принципів, прийомів та концепцій розвитку внутрішнього контролю показує, що однозначності його трактування ще не досягнуто. В результаті систематизації різних точок зору [3,6,7,8], можна сказати, що внутрішній контроль представляє собою структуру і відповідну сукупність методів і прийомів, що використовуються особами, які виражають інтереси даного підприємства. Внутрішній контроль слід розглядати як складову структуру всіх функцій у загальній системі управління.

Контроль існує на будь – якому підприємстві, але організовується по різному за структурою та методами. Організація внутрішньогосподарського контролю відповідно до чинного законодавства покладена на керівника підприємства. На підставі затвердженого плану працівники, зайняті управлінням, здійснюють систематичний поточний контроль за діяльністю підрозділів підприємства. За результатами контрольних перевірок керівництво підприємства приймає рішення про усунення причин, що негативно впливають на діяльність підприємства. Метою контролю є досягнення управлінських цілей щодо забезпечення максимально-позитивної результативності ведення бізнесу та мінімізації суб'єктом господарювання різного роду ризиків в їх діяльності через протидію появи помилок та недоліків, перевірку достовірності даних обліку й звітності [5]. Обов'язковим завданням для головного бухгалтера є забезпечення дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, організації контролю за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій. Перш за все контролюється система документування та обліку, перевіряється законність та доцільність складених господарських операцій на основі первинних документів; достовірність відображення записів в облікових регістрах. При здійсненні внутрішнього контролю за витратами підприємства головний бухгалтер застосовує: нормативні перевірки, які являють собою вивчення вмісту відображеної в документі операції з точки зору її відповідності до чинних норм, правил та інструкцій; арифметичну перевірку, яка полягає в контролі за правильністю підрахунків, зроблених при складанні конкретного бухгалтерського документа. Управління витратами виробництва на підприємствах може визначатися різними моделями (моделлю максимізації прибутку, моделлю максимізації продажів, моделлю максимізації росту, моделлю управлінської поведінки, моделлю максимізації доданої вартості, та ін.). Для кожної з них характерний свій порядок пріоритетів стратегій (товарно-ринкова, ресурсно-ринкова, технологічна, інтеграційна, інвестиційно-фінансова, соціальна,

стратегія управління) при прийнятті управлінських рішень. Вдало обрана модель поведінки і вірно визначені пріоритети стратегій є факторами, дає змогу використовувати витрати виробництва з максимальною віддачею [6]. Управління витратами доцільно здійснювати за допомогою методів, які відповідають вимогам і специфіці (особливостям технологічного процесу, типу організації) окремих виробництв, забезпечують складання достовірних калькуляцій собівартості продукції і організації дієвого контролю за зниженням витрат виробництва.

Основні положення з планування, обліку і калькуляції собівартості продукції на підприємствах встановлюють такі методи обліку витрат на виробництво і калькуляцію собівартості продукції: позамовний, попередільний, нормативний. Управління витратами виробництва реалізує свою основну мету і головні завдання шляхом здійснення визначених функцій. Розглядаючи функції внутрішнього контролю витрат у взаємозв'язку, процес управління можна представити як ланцюг безупинних взаємозалежних дій з аналізу, планування, організації, мотивації, обліку, контролю і регулювання відповідних факторів виробництва. Функції внутрішнього контролю витрат можна розглянути за двома напрямками: перший - забезпечення інформацією виконавчих органів підприємства та задоволення потреб власників; другий – створення єдиної системи за контролем витрат на підприємстві [3]. Для раціональної організації контролю витрат створити широкомасштабну і ефективно діючу систему спеціальних контрольних підрозділів досить складно. Це пов'язано з наступними аспектами: існуванням багатьох ділянок фінансово-господарського циклу, що потребують контролю; високими професійними вимогами до контролерів, які повинні мати кваліфікацію, в крайньому випадку, не нижчу, ніж кваліфікація працівників, діяльність яких перевіряється; високими моральними вимогами до контролерів, оскільки від якості їх роботи залежить доцільність прийняття управлінських рішень керівництвом підприємства, а отже і напрями його розвитку. Нині можливості контролю витрат, використовуються недостатньо, адже вони не в повній мірі відповідають вимогам наукового управління з причин методологічного, методичного і організаційного порядку. Недостатність, а в основному, повна відсутність, необхідної нормативно-правової бази внутрішнього контролю щодо професійної підготовки, аналітичних здібностей, належної кваліфікації співробітників контрольної служби зумовлює певні труднощі в підприємствах, що прийняли рішення створити відокремлену службу внутрішнього контролю, зокрема щодо її організаційної форми [4].

Слід виходити з того, що у найзагальнішому вигляді об'єктами внутрішнього контролю на підприємствах є ресурси (активи і джерела їх формування, власний капітал та зобов'язання), процеси (діяльність

Організація системи внутрішнього контролю витрат на підприємствах

підприємства: операційна, інвестиційна, фінансова) та результати діяльності (доходи та витрати, від співвідношення яких залежить конкретний фінансовий результат: прибуток, як перевищення доходів над витратами; нульовий результат, як результат рівності доходів і витрат; збиток, як перевищення витрат над доходами). Контроль витрат можна вважати тільки в тому випадку ефективним, коли його результати дозволяють попередити виникнення незапрограмованих і небажаних ситуацій в діяльності підприємства, а також з опередженням виявити відхилення до того часу, як вони могли спровокувати виникнення чи підвищення фінансових ризиків [7].

Для контролю треба визначити за яких умов визначаються витрати. Відповідно до цього вважаємо за доцільне організувати внутрішній контроль за наступними напрямками: для цілей контролю фінансового обліку (з місцями виникнення, за елементами) [2]; для цілей контролю податкового обліку; для цілей управління (оцінка запасів та визначення фінансових результатів, прийняття рішень, можливості впливу). Використання такого угруповання витрат є для підприємств необхідною умовою планування витрат виробництва, їх зниження, виявлення резервів, контролю за їх обігом, визначення економічних показників, що характеризують діяльність підприємства (матеріалоємність, трудомісткість), і в результаті діяльності — складання звіту про фінансові результати (розділ II “Елементи операційних витрат”). Дотримання цієї умови означає, що оцінка витрат відбувається на підставі положень національних стандартів.

Висновки

Дослідження питання організації системи внутрішнього контролю витрат дає змогу визначити основні напрямки вдосконалення організації внутрішнього контролю на підприємствах. Основні висновки і рекомендації зводяться до наступного. 1. Успішне виконання поставлених завдань повинно будуватись на нижче визначених принципах, які мають фундаментально-методологічне значення для побудови системи внутрішнього контролю на підприємстві. Такими є принципи: відповідальності, збалансованості контрольних дій, безперервності, взаємодії й координації, комплексності, делегування повноважень, пріоритетності, дієвості, інтеграції, підконтрольності, цільової спрямованості, превентивності контрольних дій та інші. Дотримання вказаних вище принципів дозволяє грамотно побудувати систему внутрішнього контролю незалежно від організаційно-правової форми, розмірів, видів і масштабів діяльності економічного суб'єкту. 2. Внутрішній контроль має забезпечити правильність формування собівартості продукції (робіт, послуг). Важливо регулярно перевіряти та проводити факторний аналіз відхилень фактичної та планової собівартості для оптимального внутрішнього контролю. 3. Ефективним методом контролю є перевірка правильності і документальної обґрунтованості

списання витрат на виробництво за елементами і калькуляційними статтями. 4. Організація контрольного процесу і реалізація його на практиці потребує дотримання в обов'язковому порядку цілого ряду вимог, зокрема: розробити систему планових показників і систему стандартів за напрямками діяльності; за кожним окремим об'єктом управління конкретизувати етапи контрольного процесу; для всіх об'єктів контролю попередньо встановити масштаб допустимих відхилень.

Джерела

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99р. № 996-ХТУ (зі змінами та доповненнями).

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджене приказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. №318 (зі змінами та доповненнями).

3. Бутинець Ф.Ф.: Контроль і ревізія: Підручник для студентів спеціальності „Контроль і ревізія” вищ. навч. закладів./ За ред. Проф. Бутинця Ф.Ф.- 3-тє вид., доп. І перероб.-Житомир: ПП „Рута”, 2002.

4. Кужельний М.В., Калюга Є.В., Калюга О.В. Контроль фінансової діяльності та правильності її складання: Навч.-метод. посібник для студентів економічних спеціальностей і працівників обліково-аналітичних і контрольно-ревізійних служб підприємств, організацій та установ.-К.: Єльга, Ніка-Центр, 2001-240с.

5. Голов С.Ф. Управлінський облік. – К.: Лібра, 2003. – 704 с.

6. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни – К.: КНЕУ, 2000. – 263 с.

7. Власюк Г.В. Функціонально-структурна організація ефективного управління витратами підприємств промисловості // Держава та регіони. - 2006.- №5, с.61-64.

8. Гришко Н. Місце процесу управління витратами в діяльності промислового підприємства // Економіст. - 2006.- №11, с.68-69.

ОРГАНИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ ИЗДЕРЖЕК НА ПРЕДПРИЯТИЯХ

Ковалевська В.Ю., Панченко О.М. (г.Запорожье)

Аннотация

В статье рассмотрены проблемы организации системы внутреннего контроля издержек; обоснованы концептуальные подходы к усовершенствованию внутреннего контроля.

Ключевые слова

ИЗДЕРЖКИ, КОНТРОЛЬ, СИСТЕМА ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ, УПРАВЛЕНИЕ, ОРГАНИЗАЦИЯ КОНТРОЛЯ

Стаття надійшла 07.04.10 р.